

Дневник на пристапувањето

ЗАПИС 1

ШТО ЌЕ НИ ДОНЕСЕ 2018 ГОДИНА

Андреја Стојковски
Љупчо Петковски

ЗА ДНЕВНИКОТ

Дневникот на пристапувањето (понатаму во текстот Дневникот), или на англиски Accession Log, е алатка на ЕВРОТИНК – Центарот за европски стратегии, преку која се следи работата на Владата на Република Македонија, развојот на европските политики, имплементирањето на итните реформски приоритети и редовниот политички дијалог меѓу Македонија и Европската Унија или, со други зборови, процесот на пристапување на Македонија во Европската Унија. Дневникот ќе се обиде да ги анализира клучните случувања, како што се: состаноците на Советот на ЕУ, Европскиот совет или друг тип состаноци на високо ниво; различните документи што ги објавува Европската Унија, а се поврзани со политиката на проширување, како и другите глобални случувања што влијаат врз политиките на Европската Унија, а со тоа и врз политиките на Република Македонија. Конечно, преку Дневникот ќе се следат и другите процеси, политики, документи и случувања кои се поврзани со стратегискиот приоритет на Македонија - да стане дел од ЕУ и од НАТО.

Во своите поединечни записи, Дневникот ќе анализира, ќе утврдува репери, ќе предлага алтернативи на политиките и ќе застапува одредени решенија. Записите ќе бидат куси обраќања на соодветна тема, изработени врз основа на анализата на:

- податоците добиени од ЕВРОМЕТАР, односно од теренските истражувања надругите организации;
- податоците добиени од другите истражувања и анализи на ЕВРОТИНК, односно од истражувањата и анализите на другите организации;
- исказите добиени од структурираните интервјуа со релевантни соговорници, од организираниите фокус-групи, односно преку спроведените едукативно-дебатни сесии EURO-TALK;
- објавените документи на Европската Унија, Европската комисија и/или на владите на државите-членки, документите на НАТО и на членките на Алијансата, како и документите на Владата на Република Македонија, и
- објавите во медиумите во Република Македонија и во државите-членки.

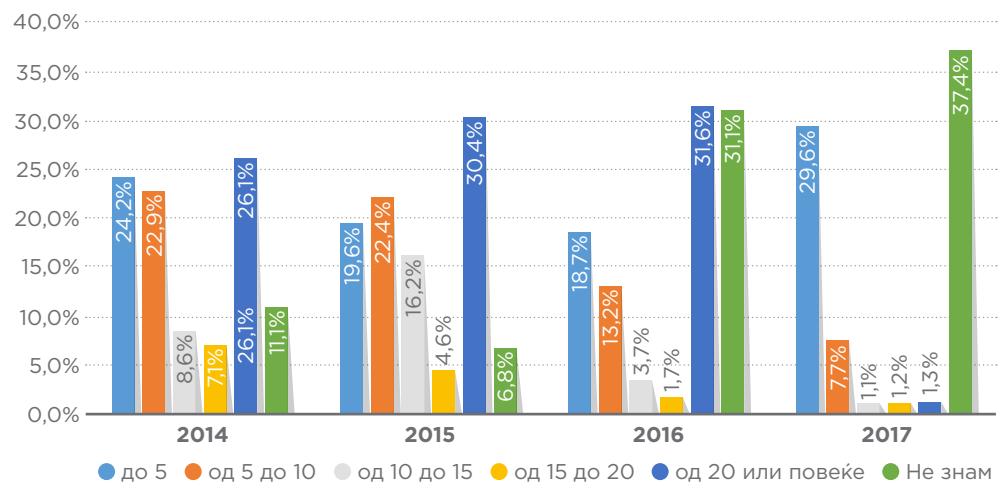
РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА – ЧЛЕНКА НА НАТО И НА ЕВРОПСКАТА УНИЈА

Изборот на Владата на 31 мај 2017 година значеше почеток на излезот од продолжената политичка криза. По изборот, новата Влада го смени својот втор стратегиски приоритет и наместо „интеграција на Република Македонија во ЕУ и во НАТО“¹ го утврди како „Република Македонија – членка на НАТО и на Европската Унија.“² Иако ове е навидум козметичка промена, една подлабока анализа покажува за колку суштинска промена станува збор. Очигледно, за оваа Влада ветувањето за членство на Македонија во ЕУ и во НАТО не е далечна визија, туку задолжителна определба и примарна агенда.

Ова е видливо и во фактот што новата Влада ги засили активностите во врска со имплементацијата на овој стратегиски приоритет, преземајќи неколку суштински чекори, како што се: 1) подобрување на односите со соседите; 2) „нова“ иницијатива за решавање на спорот за името; 3) интензивирање на меѓународната комуникација на државата со државите-членки (на сите нивоа) и, како гаранција на успехот, 4) Обновен реформски процес, преку усвојување и имплементација на Планот 3-6-9.

ВРАЌАЊЕ НА ОПТИМИЗМОТ

Кога Македонија може да очекува влез во ЕУ?

Ваквата определба на Владата, како и реформскиот процес и посветеноста што се покажува во истиот, придонесоа за зајакнување на имиџот и задоволството на меѓународната заедница од новата Влада. Поучени од минатото, граѓаните беа далеку повоздржани во оценките за работата на Владата и нивните очекувања беа многу пореални. Сепак, многуте пофалби за успехите на Владата, еуфоријата на меѓународната заедница и постојаните пофалби за преземените иницијативи и реформи, набргу доведоа до зголемување на оптимизмот на домашен терен. Разбирливо, очекувањата на граѓаните сега се многу поголеми и сосема поинакви во споредба со оние од минатата година. Ако до минатата година речиси една третина од граѓаните (30,40% во 2015 и 31,60% во 2016) очекувале дека пристапувањето во ЕУ ќе се случи за повеќе од 20 години, годинава тој процент изнесува незабележливи 1,30%, за сметка на порастот до речиси една третина на оние кои очекуваат пристапување за најмногу 5 години

¹ Програма за работа на Владата на Република Македонија за 2011-2015, Скопје, јули 2011, стр. 2 http://arhiva.vlada.mk/files/Programa_za_rabota_na_Vladata_na_Republika_Makedonija_za_periodot_2011-2015_godina.pdf

² Програма за работа на Владата на Република Македонија за 2017, Скопје, август 2017, стр. 2 http://vlada.mk/sites/default/files/programa/2017-2020/Programa_Vlada_RM_Juni_Dekemvri_2017.pdf

(18,70 % во 2016 и 29,60 % во 2017). Ваквиот оптимистички поглед на иднината може да биде поволен ветер за голем дел од реформскиот процес, но без основа и со ограничено количество информации ќе биде сериозен проблем. Нереализираните очекувања на граѓаните, како што нè учи поблиското минато, можат да бидат злоупотребени и да ја одведат земјата во нов циклус на несигурност, што претставува плодна почва за назадување на демократијата.

2018 - ГОДИНА НА ШАНСАТА

Домашната иницијатива за реформи и подобрениот имиџ на државата кај меѓународната заедница ветуваат дека 2018 година може да биде година на значајни промени во политиката за проширување и поместување во процесот на пристапување. 2018 може да биде „година на шансата“, а комбинацијата на иницијативата за реформи, подобрениот имиџ и идниот развој на настаните укажува на две можни сценарија.

Првото, најдобро сценарио за државата во оваа 2018 година, кое го нарекуваме „Низ иглени уши“, претпоставува дека контекстот што претходно го елабориравме, комбиниран со дополнителен надворешен притисок и поддршка од неколку клучни држави-членки, би значел решавање на спорот за името или, во најмала рака, негово ставање во рамка. На тој начин би се овозможило ефектуирање на препораката за отворање на преговорите и почеток на скрининг-процесот. Второто сценарио, т.н. „Изневерени очекувања“, претпоставува успех на реформите и неуспех во решавањето на спорот за името. Тоа би го спречило ефектуирањето на препораката за почеток на преговорите, а последиците ќе бидат намалување на реформската активност, разочарување на јавноста до степен „СДСМ да се претвори во ВМРО“ и запаѓање во нов негативен циклус, како во периодот по Самитот на НАТО во Букурешт.

Главната разлика меѓу првото и второто сценарио е решавањето на спорот за името. Веројатно нема такви на кои не им е јасно дека спорот за името формално не е дел од процесот за пристапување во НАТО и во ЕУ, но суштински и едното и другото пристапување зависат исклучително од неговото решавање. Поврзаноста оди дотаму што има такви во сите сектори во власта, опозицијата и во граѓанското општество, кои се уверени дека „Македонија може да не спроведе ниту една од планираните реформи, но ако го реши спорот за името, Советот на ЕУ сепак може да ѝ определи почеток на преговорите.“ Сепак, не смееме да забораваме дека прашањето за името е одделен преговарачки процес што се води под покровителство на ООН. Притоа, кога станува збор за прашањето за името, логиката на меѓународните односи вели дека Македонија може да стори сè, да ги преземе сите чекори, а на крајот, сепак, да нема решение. Ако ја имаме предвид посебноста на овој преговарачки процес и неговото влијание врз пристапувањето во НАТО и во ЕУ, како и тоа дека тој претставува некаков паралелен процес, тогаш можеме слободно да кажеме дека пристапувањето во НАТО, а особено во ЕУ, ќе се заснова на чекорите 1, 3 и 4, односно на: 1) подобрувањето на односите со соседите; 3) интензивирањето на меѓународната комуникација на државата со државите-членки (на сите нивоа), и 4) обновениот реформски процес, преку усвојување и имплементација на *Планот 3-6-9*.

ТРИ НАСТАНИ КОИ ТРЕБА ДА ГИ ОЧЕКУВАМЕ ВО 2018

Ако се имаат предвид резултатите од ЕВРОМЕТАР 2017, тогаш е повеќе од јасно дека очекувањата на јавноста се поврзуваат со најдобро сценарио за 2018 година, т.н. „Иглени уши“. За истото да стане реалност, треба да бидат исполнети сите услови, односно сите коцкички да се наместат на своето место, зашто дури тогаш би можеле да очекуваме решавање на спорот за името. Следствено, дури потоа би можеле да очекуваме почеток на преговорите со Европската Унија и покана за придружување кон НАТО. До конечното остварување на сценариото во целост, ни претстојат три настани на кои ќе треба да внимаваме и да го следиме развојот на настаните:

1. објавувањето на новата стратегија за проширување со државите од Западен Балкан (во почетокот на следната недела);
2. Самитот на ЕУ и Западен Балкан во Софија (во средината на мај), и
3. Европскиот совет (во јуни).

Од успехот на овие три настани ќе зависи што ќе се случи во јули, на Самитот на НАТО во Брисел, и дали ќе се реализира сценариото „Иглени уши“.

Веродостојна стратегија за проширување за Западен Балкан

Промената на методологијата на издавање на извештаите на Европската комисија за државите кои се во процес на пристапување значеше дека последниот извештај, а со тоа и Стратегија за проширување, беа објавени во ноември 2016 година³. Оттогаш па до денес, многу од работите се променети, а проширувањето (особено приказната за Република Македонија) може да биде единствениот успех, од аспект на големите, стратегиски прашања, со кој би можела да се пофали актуелната Европска комисија на крајот на нејзиниот мандат. Европската Унија денес не е поголем глобален играч отколку пред 4 години, ниту пак има шанси да ги реши проблемите на Блискиот Исток, а со тоа и бегалската криза. Оттаму, една „Веродостојна стратегија за проширување за Западен Балкан“⁴ ќе значи исцртување на патот до членство во Унијата за сите држави од Западен Балкан.

Новата стратегија зборува за проширување на Европската Унија со сите држави од Западен Балкан, ставајќи го процесот во нова рамка на владеење на правото. Според она што е веќе објавено во медиумите во врска со Стратегијата, истата утврдува временска рамка за која е клучна 2018 година, поради можноста за определување на почетокот на преговорите со Македонија и со Албанија, со формално отпочнување на преговорите во 2019 година. Стратегијата ја затвора временската рамка со 2025, како година кога Србија и Црна Гора, двете држави кои веќе преговараат, би можеле да го заокружат процесот со пристапување во Унијата.

³ https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/countries/package_en

⁴ <http://www.plusinfo.mk/vest/141963/ekskluzivno-eu-strategija-makedonija-kje-gi-otvori-pregovorite-vo-2019-imeto-uslov>

Софиската агенда

Последната средба на високо ниво меѓу ЕУ и Западен Балкан се одржа во 2003 година, за време на грчкото претседателство со Европската Унија⁵. На Самитот, шефовите на држави и влади на државите-членки на Европската Унија ја потврдија својата поддршка за европската перспектива на државите од Западен Балкан, изјавувајќи дека иднината на овие држави е во Европската Унија. Цели петнаесет години т.н. „**Солунска агенда за Западен Балкан: Придвижување кон европската интеграција**“⁶ беше двигател на процесот, а Грција се одржуваше во улогата на лидер на Балканот.

Потребата од обновување на Солунската агенда, сега со нова т.н. „Софиска агенда“, е повеќе од очигледна. Во текот на овие петнаесет години, замореноста на Европската Унија од проширувањето, пред сè поради проблемите што ги искуси со некои од новите држави-членки, како што се економската и должничката криза во Грција и напливот на популизам и национализам во државите од регионот, но и во некои од државите-членки, придонесе за губење на перспективата. Оттаму, Самитот ЕУ – Западен Балкан, во мај во Софија, ќе биде **потврда на европската перспектива и поврзување за Западен Балкан**⁷, а покрај добриот ефект врз државите од Западен Балкан ќе биде и шанса за ново лидерство, во случајот на Бугарија.

План А за 2018 година

Ако Планот 3-6-9 ги даде посакуваните резултати во реформите и ако се реализира планот А⁸ на Владата за 2018, тогаш веродостојната стратегија за проширување со потврдената европска перспектива за Западен Балкан нè води на Европскиот совет. Вообичаено е на првиот нареден состанок на Европскиот совет по објавувањето на извештаите на Европската комисија да се зборува за **пакетот за проширување**, како и да се разгледаат предлог-заклучоците што ги утврди Советот на ЕУ, врз основа на извештаите и стратегијата на Европската комисија. Годинава, според новата методологија на Европската комисија за извештаите, а имајќи предвид дека Стратегијата за проширување ќе биде објавена на 6 февруари, Европскиот совет ќе може да расправа користејќи ги двата документи, како и резолуцијата на Европскиот парламент. Јасно е дека одлуката на Европскиот совет најмногу ќе зависи од решението на спорот за името со Грција, но очекувањата на сите, вклучувајќи ја и Европската комисија, се дека во јуни 2018 година ќе може да биде одреден датум за почеток на преговорите со Македонија

Годината, сепак, не ја чинат само овие три настани. Во јануари веќе се одржа првата средба меѓу преговарачите на Грција, Адамантиос Васиلاكис, и на Македонија, Васко Наумовски, под покровителство на Обединетите нации и медијаторот Метју Нимиц⁹. Потоа следувааше првата посета, по подолго време, на генералниот секретар на НАТО, Јенс Столтенберг¹⁰. Подоцна во месецот, а за време на Светскиот економски форум во Давос, Швајцарија, се одржа првата средба меѓу премиерите на Грција, Алексис Ципрас, и на Македонија, Зоран Заев¹¹

⁵ http://europa.eu/rapid/press-release_PRES-03-163_en.htm

⁶ Ibid 5

⁷ <https://eu2018bg.bg/en/28>

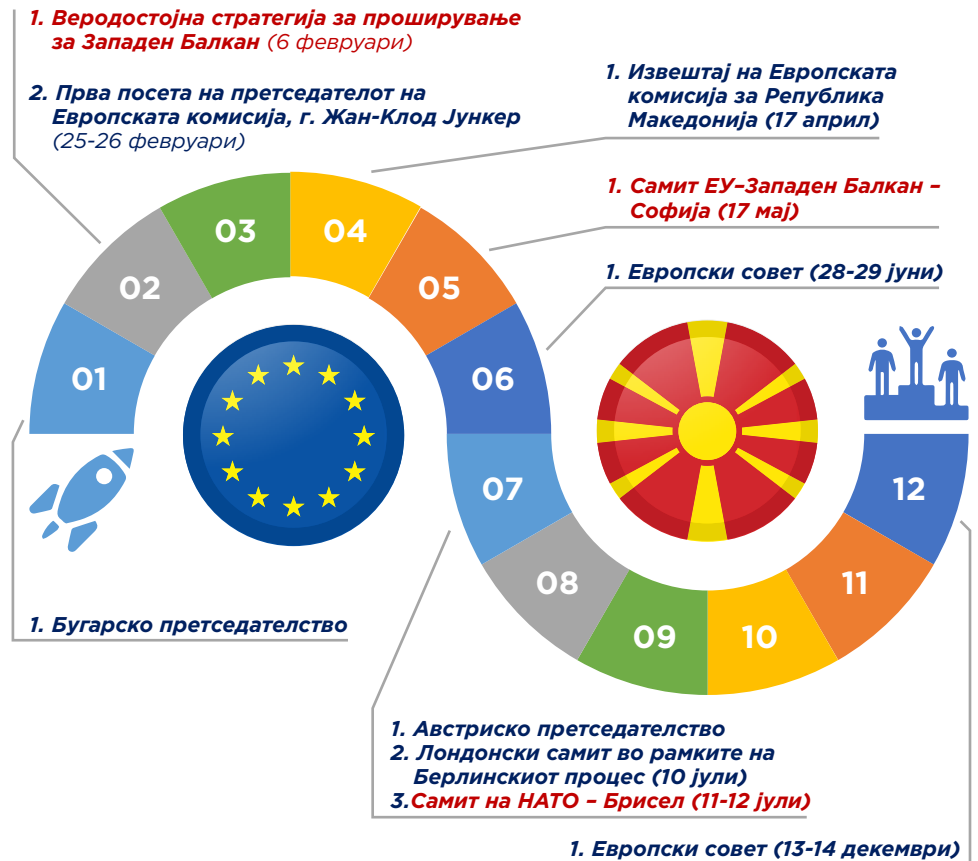
⁸ <http://24vesti.com.mk/vladata-za-sega-ne-razmisluva-za-druga-alternativa-osven-da-se-reshi-sporot-so-imeto-godinava>

⁹ <https://www.slobodnaevropa.mk/a/28979940.html>

¹⁰ <http://faktor.mk/video-stoltenberg-go-nareche-zaev-moj-heroj>

¹¹ <http://a1on.mk/archives/846743>

ШТО ДРУГО НИ НОСИ 2018?

Во февруари, за кога е најавена првата посета на претседателот на Европската комисија Жан-Клод Јункер¹², се предвидува и посета на тројката пратеници од Европскиот парламент, Иво Вајгл, Едуард Кукан и Кнут Флекенштајн. За март 2018 година веќе се најавува посета од Високата претставничка за заедничка надворешна и безбедносна политика и потпретседател на Европската комисија, Федерика Могерини¹³, а се споменува и посета од претседателот на Европскиот совет, Доналд Туск, во мај годинава.

Состанокот на Европскиот совет во јуни, почетокот на австриското претседателство со Унијата, Лондонскиот самит во рамките на Берлинскиот процес и Самитот на НАТО во Брисел, секако ќе донесат уште многу раздвиженост, клучни настани, средби и посети на високо ниво. Ако се земе предвид и процесот за решавање на спорот за името со Грција, тогаш може да се очекува дека вака направениот календар ќе претрпи уште многу дополнувања. Сепак, спорот за името и неговата динамика, иако се суштински поврзани со пристапувањето на Македонија во НАТО и во Европската Унија, сè уште претставува паралелна агенда.

Доколку во јуни Советот одреди датум за почеток на преговорите со Македонија, тогаш ни следува дополнителна, во овој случај трета, паралелна агенда на преговорите, која ќе биде пополнета со мисијата за длабински увид во состојбата на усогласеност со законодавството и политиките на Унијата, утврдувањето на преговарачките позиции на обете страни, во ЕУ и во Македонија, како и утврдување на моделот и изградба на преговарачката структура во државата.

¹² <http://lokalno.mk/junker-ke-ja-poseti-makedonija-vo-fevruari/>

¹³ <https://www.slobodenpecat.mk/vesti/junker-mogerini-ke-ja-posetat-makedonija/>

ПОЗНАТОТО И ПОМАЛКУ ПОЗНАТОТО: НАМЕСТО ЗАКЛУЧОК

Оваа 2018 е година во која за првпат по една деценија во Македонија се чувствува можноста за реален политички пробив по однос на најважните домашни и надворешнополитички проблеми. Тоа се рефлектира во зголеменото ниво на оптимизам на јавноста, која изморена од продолжената политичка криза, залудната идентитетска битка и растот на авторитаризмот `и дава на новата влада премолчена согласност **да ги засука ракавите** и да се зафати со решавање на големите прашања.

Логиката на оптимизмот, сепак, се коси со логиката на доминантната парадигма во меѓународните односи, односно со **политиката на моќ**. Без оглед на тоа колку македонската Влада нема предрасуди, нејзината реална моќ е ограничена и лесно може да се судри со тврдите грчки позиции, кои ни беа навестени и кои го надминуваат нивото на концесии што е подготвена да ги направи македонската Влада.

Оттаму, 2018 може да биде и година на изневерени очекувања и нов бран разочарувања. Според признанието на многумина од Владата, непостоењето на План Б - стратегија доколку решавањето на спорот за името се изјалови, може да долее масло на огнот во случај на неуспех. Поблиската историја нè учи дека изневерените очекувања на Балканот честопати создаваат отровен коктел на национализам, популизам и авторитаризам, од кој политичка корист извлекуваат демагозите. Јавајќи на бранот на одбраната на националните интереси, демагозите ги вовлекуваат општествата уште подлабоко во политичките и во општествените проблеми.

Голема улога во решавањето на Гордиевиот јазол може да одигра и опозицијата, односно нејзиното ново раководство, кое во досегашниот тек на процесот има конструктивна улога. Тоа што не е јасно е дали ваквото однесување е дел од тактички или стратегиски консидарации или пак станува збор за потреба. Ако станува збор за **првата опција (тактички)**, тогаш при првата кризна ситуација навидум конструктивната позиција може да се претвори во обид спорот за името да се искористи за собирање политички поени и играње на националистичката карта. Доколку станува збор за **втората опција (стратегиски)**, тогаш ВМРО-ДПМНЕ ја разбрала пораката од мнозинството граѓани, кои сакаат конфликтноста во општеството да ја остават зад себе и посакуваат Македонија да заплови во помирни води, каде што елитите ќе почнат да се занимаваат со прашањата поврзани со секојдневните проблеми на граѓаните. Ако, пак, станува збор за **третата опција (потреба)**, тогаш ВМРО-ДПМНЕ се обидува со својата конструктивност да го искупи својот грев од минатото и да се конвертира во кредибилен партнер за меѓународната заедница, подобрувајќи го во исто време својот коалициски капацитет кај потенцијалните албански партнери во некоја идна влада.

Повеќе од јасно е дека раководството на ВМРО-ДПМНЕ се соочува со притисок **оддолу**. Имено, крајно десничарските струи, кои поранешното раководство ги кооптирале во обидот преку мобилизации на улиците да спречи мирен трансфер на власта, сега бараат од партијата да го преземе бајракот на заштита на националните интереси и да ја предводи мобилизацијата против компромис со Грција по прашањето за името. Меѓу чеканот и наковалната, однесувањето на новото раководство на ВМРО-ДПМНЕ останува најголема непознатица во 2018 година.

Крај на запис 1